

Переклад на українську – Андрій Чорноморченко

Милостивий указ Його Величності про свободу письма й друку (1766)
Переклав на англійську Пітер Гогт

*Видано у Стокгольмі у Палаті Ради 2 грудня 1766 р.
Надруковано в Королівській друкарні.*

Ми, Адольф Фредрік, Божою милістю Король Швеції, Готланду і Вендену і т. д., і т. д., Наступник трону Норвегії та Герцог Шлезвіг-Гольштейнський і т. д., і т. д.,

Проголошуємо,

Що, взявши до уваги великі переваги, які народ отримує від законної свободи письма й друку, і з огляду на те, що необмежене взаємне просвітництво щодо різних корисних тем не тільки сприяє розвитку й поширенню наук і корисних ремесел, а й дає широкі можливості кожному з Наших вірогідданих отримувати більш глибокі знання та розуміння мудро налагодженої системи державного управління; і ця свобода також має розглядатися як один із найкращих засобів поліпшення моралі та заохочення до слухняності перед законам, у той час, коли зловживання і незаконні дії викриваються перед народом у друку;

Ми милостиво вирішили, що статuti, які були видані раніше з цього питання, потребують таких відповідних поправок і поліпшень, щоб усі неясності, а також увесь примус, несумісний з їхнім призначенням, могли бути усунені. З огляду на це, і після отримання вірної доповіді Станів Королівства щодо цього питання, Ми милостиво вирішили, що засноване раніше відомство Цензора має бути повністю скасоване і що надалі Канцелярія не буде мати обов'язку наглядати, схвалювати або забороняти тексти, подані до друку, але натомість самі автори разом із друкарями мають нести відповідальність за те, що виходить з друку після цього милостивого указу, яким попередні цензурні статuti повністю скасовуються; що ж стосується ввезення та продажу у книгарнях шкідливих книг, нагляд за цим і надалі буде здійснювати Наша Канцелярія та відповідні консисторії, чийм обов'язком є не допускати поширення заборонених і аморальних книг із богословських чи інших питань.

§1. Нікому не дозволяється писати або видавати друком усе, що суперечить Нашій істинній вірі та чистому Євангельському вченню; і з того, кого буде визнано винним у цьому, стягується штраф у триста талерів сріблом. Якщо текст буде містити хулу на Бога, його мають оцінювати у відповідності з писаним законом. І задля більш дієвого запобігання проникненню еретичних учень, усі рукописи, що яким-небудь чином стосуються вчення та наших засадничих християнських символів віри, мають перевірятися найближчою консисторією, і жоден друкар, під страхом штрафу у двісті талерів сріблом, не може наслідуватися видавати такі твори друком без письмового дозволу консисторії, який також має бути надрукований.

§2. Непорушним основним законом Шведського Королівства є те, що в ньому є Король: Він і ніхто інший править Своїми володіннями за порадою Державної Ради, а не за відсутності такої поради й тим паче всупереч їй, відповідно до законів, ухвалених і запроваджених Станами, а після Нього – його прямі наступники чоловічої статі у порядку, встановленому в Акті про престолонаслідування, ухваленому 1743 року Станами Королівства; що жодному іншому органу, аніж законно зібраним Станам Королівства, згідно з їхніми повноваженнями Парламентських делегатів, не дозволяється вносити та змінювати закони; що привілеї будь-якого стану не можуть зачіпатися або змінюватися без одностайної згоди всіх чотирьох Станів; що королівство не обкладається жодними новими податками та зборами без відома, волевиявлення та згоди Станів Королівства, без яких так само не може ані оголошуватися війна, ані поліпшуватися чи погіршуватися якість офіційного карбування монет; крім того, Державні Радники завжди особисто підзвітні Станам за поради, які вони дають Його Величності, так само як і державні чиновники відповідають за виконання своїх обов'язків. Ніхто не може насмілюватися, під страхом штрафу у триста талерів сріблом, будь-яким чином піддавати критиці чи сумніву у виданнях або друкованих матеріалах ці основоположні закони а також інші, що Стани Королівства прийняли чи приймуть як непорушні,.

§3. Якщо хтось наважиться помістити зломовні чи зневажливі думки про Нас і Наш Королівський Дім в опублікованих творах або висунути звинувачення проти кого-небудь з Радників Короля й Королівства, які зачіпають їхню честь або мають наклепницький характер, його мають судити за писаним законом.

Якщо хтось таким же чином образить у зазначений вище спосіб Стани Королівства, він, залежно від більшої чи меншої тяжкості злочину, підлягає або засудженню до смертної кари, або до іншого суворого фізичного покарання. Якщо хтось напише наклеп або щось образливого чи зневажливого характеру проти посадових осіб Королівства або будь-якого іншого громадянина, така особа підлягатиме покаранню, встановленому писаним законом. Також не дозволяється будь-кому ані потурати в опублікованих творах лайливим висловлюванням про коронованих осіб або їхніх найближчих кровних родичів і представників чинної влади; ані писати чи видавати друком будь-що на підтримку та виправдання відвертої аморальності, що є несумісним із благопристойністю, справедливою природною й християнською етикою та її основами; хто б не порушив це, карається штрафом у триста талерів сріблом.

§4. Друкар зобов'язаний зазначати ім'я автора на титульному аркуші, якщо тільки останній не бажає залишитися анонімним, у чому йому не можна відмовляти, і у такому разі друкар для власного захисту повинен отримати від нього письмове підтвердження того, що він є автором публікації; попри це, незалежно від того, відсутнє у виданні ім'я автора чи ні, на ньому завжди мають позначатися ім'я самого друкаря і назва міста, де здійснювався друк, а також дата друку; якщо друкар нехтує цим, він зобов'язаний сплатити штраф у двісті талерів сріблом. Якщо у виданні відсутнє ім'я автора, а друкар, що підлягає переслідуванню в судовому порядку, очевидно не бажає його розкривати, він сам нестиме всю

відповідальність, яку мав би нести автор видання; але якщо він готовий назвати автора, то підлягає звільненню від усякої відповідальності. З усього, що друкується, друкар зобов'язаний в установленому порядку надавати шість примірників, щойно їх надрукують, з яких Наша Королівська Канцелярія, Державний архів, Наша Бібліотека та всі три університети в королівстві мають отримувати по одному примірнику; де друкар не виконує це зобов'язання, він зобов'язаний сплатити штраф у сто талерів сріблом; і, з метою належного переслідування в судовому порядку всіх порушень цього милостивого указу, не тільки на Нашого Канцлера юстиції, відповідних омбудсменів і державних прокурорів покладається обов'язок здійснювати пильний нагляд за цими питаннями та забезпечувати засудження порушників у законному порядку; але Ми також воліємо дозволити всякому Нашому вірнопідданому мати право виступати позивачем у справах про порушення цього указу, які неодмінно мають розглядатися в установленому порядку відповідним судом, після виклику до суду в законному порядку, з дозволом обом сторонам здійснювати їхні законні процесуальні права; і судді також, від самого початку судового слухання, мають розглядати, чи можуть бути підстави для конфіскації всіх наявних примірників видання, що переслідується, та поміщати їх на надійне зберігання до закінчення розгляду справи; якщо видання зрештою буде визнане шкідливим і заборонене, всі примірники мають бути конфісковані та знищені. Якщо позивача, з іншого боку, буде визнано таким, що вчинив позов без достатніх для того підстав, йому буде призначене те саме покарання, яке мав би відбутися обвинувачений, якби його визнали винним, і, крім того, він буде зобов'язаний сплатити всі витрати.

§5. Те, що у перших трьох параграфах Ми прямо розпорядилися вважати забороненим у письмовій і друкованій формі, нікому не можна у будь-який спосіб цитувати чи тлумачити поза його буквальним формулюванням, але все, що цьому явно не суперечить, слід розглядати як допустиме для існування у письмовій чи у друкованій формах, без обмежень щодо мови чи стилю написання, будь це на богословські теми, чи з етики, історії, наукових дисциплін, стосовно суспільної або приватної економіки, діяльності урядових відомств і посадових осіб, товариств і об'єднань, комерції, професій, ремесел і мистецтв, різних відомостей і винаходів тощо, які можуть бути на користь та задля просвітництва народу; а також ніхто не може бути позбавлений права публікувати трактати, що стосуються публічного права королівства і пов'язаних із ним питань, у яких кожний, за умови, що видання жодним чином не суперечить непорушним основам політичного устрою, згаданого у другому параграфі вище, матиме необмежену свободу висловлювати свої думки з усіх питань, що стосуються прав та обов'язків громадян і можуть слугувати досягненню певного покращення чи запобіганню шкідливих наслідків; і ця свобода поширюється в цілому на всі закони та статuti, що вже були оприлюднені чи будуть оприлюднені у майбутньому. Також рівною мірою дозволяється писати й друкувати твори, що стосуються відносин королівства з іншими державами й переваг або шкідливості колишніх чи нещодавніх союзів, або зроблених щодо них заяв; у зв'язку з чим усі договори, укладені з іноземними державами, можуть друкуватися таким же чином, хоча без усіх тих їхніх частин, що мають залишатися в таємниці; ще менших обмежень має

заснавати право складати й друкувати будь-які доповіді, чи то спеціальні, чи то порівняльні, про цивільний устрій інших країн, їхні переваги, наміри, торгівлю та економіку, сильні й слабкі сторони, характери та звичаї, досягнення й помилки.

§6. Ця свобода друку додатково включатиме все листування, обставини справ, документи, протоколи, вирок та ухвали, незалежно від того, чи були вони ухвалені в минулому, чи ж будуть ініційовані, затверджені, надані, здійснені і видані надалі, до, під час і після розгляду справ судами нижчих інстанцій, апеляційними та вищими судами й урядовими відомствами, нашими старшими управителями та консисторіями або іншими державними органами, і без жодних відмінностей щодо виду справ, будь вони цивільними, кримінальними або церковними, чи інакше тією або ж іншою мірою пов'язаними з релігійними суперечками; а також більш давні й нещодавні скарги й роз'яснення, позови та зустрічні позови, що були або будуть подані до Палат Нашого Верховного Суду, а також офіційне листування та пам'ятні записки, що вже були або можуть у майбутньому бути видані Офісом Канцлера юстиції; проте ніхто не може бути зобов'язаний отримувати та друкувати, чи то у повному, чи то у скороченому вигляді обставини справи, у більшому обсязі, ніж те, що він сам запитує та вважає за достатнє і що, за потреби, має негайно надаватися всім, хто звернувся за їх отриманням, під загрозою застосування положень, наведених у наступному параграфі; але у кримінальних справах, що були вирішені через взаємне примирення між приватними особами, ніхто не може без згоди сторін скористатися цією свободою доти, доки вони залишаються живі; а також, якщо під час судового провадження чи у тексті вироку з'явиться щось таке, що стосується тяжких і незвичних лиходійств і мерзенностей, хули на Бога і на Главу Держави, зловмисних і підступних задумів у цих та інших важливих кримінальних справах, забобонів та інших схожих питань, то воно має повністю виключатися.

§7. З огляду на те, що немає потреби у приховуванні юридично правильної письмової думки судді у тих справах, де вирок виноситься лише рішенням судді; і оскільки неупередженому судді нема чого боятися людей, коли совість його чиста, тоді як він, навпаки, буде задоволений, якщо його неупередженість стає очевидна, а його честь у цей спосіб стає одночасно захищеною від підозри й принизливих думок; Ми, таким чином, задля запобігання декільком видам небезпечних наслідків, що можуть бути спричинені нерозумними рішеннями, також милостиво постановили, що вони не будуть більше захищені анонімністю, не менш згубною, ніж непотрібною; тому коли хтось, незалежно від того, є він стороною у справі чи ні, заявляє про своє бажання надрукувати більш давні або нещодавні відомості про голосування у справах, де таке голосування мало місце, вони, відразу після винесення вироку або вердикту в справі, мають негайно надаватися за плату, з чітким зазначенням повного імені кожного члена, що голосував, у кожній письмовій думці, чи то судами нижчої інстанції, чи то апеляційними та вищими судами, урядовими відомствами, виконавчими органами, консисторіями або іншими державними органами, і також під загрозою звільнення з посади будь-кого, хто відмовляється це робити або якоюсь мірою

цьому заважає; внаслідок цього до клятви мовчання надалі будуть внесені зміни та виправлення.

§8. Щодо голосування членів Державної Ради, то, крім справ, що стосуються таємних міністерських питань, а також звітів і заяв за тими зверненнями та скаргами, які будуть або були надані Станам Королівства, закон, з огляду на ті самі підстави і такий же спосіб, що і в попередньому параграфі, має бути таким самим.

§9. На додаток до протоколів судових процесів та інших питань, згаданих вище, кожен, хто має справу або інше провадження, що зачіпає його права, в будь-якому суді або державному органі, а також перед Нами, Станами Королівства, їхніми спеціальними комітетами та постійними комітетами, може безперешкодно опублікувати про це повідомлення чи так звані обставини справи (*species facti*), разом із тими пов'язаними з ними документами, які він вважає за необхідні; однак у цьому питанні він має дотримуватися істини, якщо він зацікавлений уникнути встановленої законом відповідальності.

§10. Більш того, дозволяється друк усіх вироків і ухвал, рішень, мотивованих рішень апеляційних судів, які направляються судам нижчого рівня, розпоряджень, правил, регламентів, привілеїв і всього такого, якого б виду й характеру воно не було, що випускалося в минулому або випускатиметься надалі Нашою Палатою Ради й Канцелярією, урядовими відомствами або управліннями, а також апеляційними та вищими судами й офіційними колегіями Королівства, разом із публічним листуванням їхніх та інших посадових осіб; також сюди включаються всі пам'ятні записки, звернення, проекти й пропозиції, доповіді, апеляції, з рішеннями та відповідями на них від товариств і державних органів, а також приватних осіб, включно із задокументованими провадженнями та службовими обов'язками, як правомірними, так і неправомірними, всіх посадових осіб, сукупно з будь-чим, що сталося після цього, як корисним, так і шкідливим. І задля цього має дозволятися безперешкодний доступ до всіх архівів з метою копіювання таких документів на місці (*in loco*) або отримання їхніх завірених копій; відповідальність за надання яких встановлена у вигляді покарання, передбаченого § 7 цього указу.

§11. Усі звіти парламентських засідань, де б вони раніше не видавалися, також можуть друкуватися будь-ким, хто звертається за дозволом на це, за тим винятком, що всі посилення в них на будь-яку діяльність або переговори, які відбуваються на чужій території та потребують секретності, не підлягають публікуванню та оприлюдненню. З іншого боку, стосовно таких звітів парламентських засідань, які складатимуться в майбутньому, Ми милостиво ручаємося, що їх публікуватимуть у друкованому вигляді тим же чином, завчасно до початку роботи кожного наступного Парламенту, щоб надати всім можливість не тільки якнайліпше ознайомитися зі станом справ у Королівстві, а й зручніше зробити свій внесок до загального блага за допомогою відповідних пам'ятних

записок, корисних пропозицій та відомостей; крім того, ці пам'ятні записки та обговорення виступів (*dictamina ad protocollum*), що подають до Станів Королівства, можуть безперешкодно друкуватися будь-ким, хто звертається за дозволом на це. Також дозволяється друкувати доповіді спеціальних комітетів, разом із їхніми протоколами та відомостями про голосування, в порядку, встановленому в § 7, але не раніше ніж доповіді будуть доставлені пленумам (*plena*). І оскільки конституція вимагає, щоб кожну справу вирішували правомірно і задля того, щоб всі Наші вірнопіддані могли переконатися в благородній поведінці своїх делегатів на засіданнях Парламенту, відповідно, дозволяється безперешкодно друкувати зазначеним вище чином усі протоколи та відомості про голосування станів, що поширюється теж на всі справи, передані на розгляд пленумів (*plena*) Об'єднаним комітетом з безпеки, а також на ті милостиві законопроекти, які Ми Самі вносимо до Станів Королівства і які не містять нічого такого, що мало би зберігатися в таємниці.

§12. Правдива історія колишніх королів, регентів і їхніх міністрів високо цінувалася більшістю народів як у минулі, так і недавні часи за те, що прямо порушувала важливі питання задля донесення до правлячих володарів і простолюдинів пам'ятних суджень про мудрі й похвальні звершення а, з другого боку, також порушувала вельми потрібні застереження проти необдуманих, нерозсудливих, зловмисних або навіть жорстоких і ганебних рішень і вчинків, а також надавала можливість підданам, беручи до уваги події минулих правлінь, взяти все найкраще і відповідати йому, знати про такі найкращі практики, розуміти їх, цінувати й захищати обов'язки, свободи й права, якими вони володіють, а також суспільну та особисту безпеку. Задля того, щоб у таких історичних творах не бракувало нічого з того, що може слугувати досягненню їхньої повноти, Ми також воліємо поширити на них свободу письма та друку, аби всі окремі події чи відомі випадки, частково – таємні, а частково – більш відомі, що мали місце за попередніх правителів у цьому Королівстві чи будь-де, можна було оприлюднювати разом із політичними примітками до них.

§13. Крім того, Ми воліємо також милостиво проголосити, що оскільки було б занадто обтяжливо перелічувати у подробицях всі можливі теми, випадки й справи, Нашим милостивим бажанням і повелінням є, щоб усі Наші вірнопіддані могли володіти й користуватися повною та необмеженою свободою для оприлюднення шляхом друку всього, що прямо не заборонене першими трьома параграфами або іншим чином у цьому милостивому указі; а також, тим паче, щоб усьому, що може записуватися, зауважуватися або іншим чином оприлюднюватися у вигляді приміток до всіх зазначених вище допустимих справ і тем, не відмовляли у друку чи не перешкоджали друкуванню під тим приводом, що воно містить осуд, звинувачення або критику.

§14. І задля того, щоб Наші вірнопіддані в майбутньому були цілком упевнені в обіцяному збереженні викладеної тут свободи письма й друку, котру передбачає непорушний основний закон, Ми цим воліємо проголосити, щоб ніхто, ким би він не був, під загрозою Нашого Королівського невдоволення не наважувався

закликати до щонайменшого ускладнення або обмеження цього милостивого указу, а тим паче не намагався би своєю владою досягати такого обмеження більшою або меншою мірою, і що навіть Ми Самі не дозволимо будь-кому вносити щонайменші зміни, доповнення або роз'яснення, які могли б спричинити обмеження свободи письма й друку.

§15. Штрафи, зазначені в цьому милостивому указі, розподілятимуться трьома способами.

Такий розподіл підлягає покірному виконанню всіма тими, кого це стосується. На підтвердження чого ми скріпили це Нашим власноручним підписом і завірили Нашою Королівською печаткою.

Стокгольм, Палата Ради, 2 грудня 1766 р.

АДОЛЬФ ФРЕДРІК
(М. П.)

Йоган фон Геланд